

Kritik mot Polismyndigheten i Västra Götaland för tillvägagångssättet vid en slutdelgivning enligt 23 kap. 18 § rättegångsbalken

---

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som kom in till JO den 23 februari 2009, klagomål mot Polismyndigheten i Västra Götaland med anledning av den s.k. slutdelgivningen i en förundersökning där hon åtalats för brott. Hon uppgav bl.a. att hon inte hade underrättats om sin rätt att, före åtalet, begära komplettering av förundersökningen.

BB kom därefter, den 12 mars 2009, in med en anmälan i vilken ett liknande klagomål framfördes (dnr 1427-2009). Jag avslutade det ärendet med informationen att eventuella uttalanden eller andra åtgärder med anledning av den aktuella slutdelgivningen skulle ske i detta ärende.

Utredningen

Vissa handlingar i Skövde tingsrätts mål B 1391-06 (numera Skaraborgs tingsrätts mål B 1042-09) och polismyndighetens ärende K151890-06 fordrades in och granskades. Vidare inhämtades muntliga upplysningar från polisinspektören CC. Det framgick därvid att slutdelgivningen med AA hade skett genom att ett exemplar av förundersökningsprotokollet lämnats över till hennes offentliga försvarare och att det inte hade inhämtats någon bekräftelse från försvararen om AA begärde någon komplettering av förundersökningen. Såvitt CC kände till hade något förundersökningsprotokoll inte skickats direkt till AA.

– Det framgick vidare att det inte var ovanligt att det berörda polisområdet – i de fall då den misstänkte hade en offentlig försvarare – genomförde slutdelgivningar på det beskrivna sättet (uppenbarligen gick slutdelgivningen med BB till på samma sätt).

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över slutdelgivningen i det ovan nämnda ärendet.

Polismyndigheten (länspolismästaren DD) kom in med ett yttrande och anförde följande, bilagor här uteslutna.

Utredningen

Polismyndigheten har inför upprättandet av detta remissvar inhämtat upplysningar från biträdande chefen för polisområde Skaraborg. Under beredningen av detta ärende i polisområdet har handläggaren av förundersökningen i ärende K151890-06, inspektören CC, lämnat vissa kompletterande uppgifter i en promemoria som bifogas detta remissvar.

AA delgavs i september 2006 misstanke om brott för vilket är föreskrivet svårare straff än fängelse sex månader. Den 25 oktober 2007 förordnades advokaten EE som hennes offentlige försvarare. På försättsbladet till förundersökningsprotokollet finns angivet vissa uppgifter beträffande underrättelse om utredning enligt 23 kap. 18 § RB till AA och hennes offentlige försvarare.

Biträdande chefen för polisområde Skaraborg har i ärendet anfört bl.a. följande. I förevarande fall har utredaren uppdragit till den offentlige försvararen att sköta slutdelgivningen med den misstänkte. Utredaren har sedan, efter att skäligt rådrum förflutit, tagit kontakt med den offentlige försvararen och då fått besked att ingen ytterligare utredning påfordrats. Det får i förevarande fall anses att det, för utredaren, varit givet att den offentlige försvararen kontaktat sin klient och att underrättelse således skett till den misstänkte. Utredarens förfaringsätt är ett arbetssätt som förekommer när offentlig försvarare utsetts och utredningsmaterialet är mer omfattande. Förfaringsättet är dock inte helt i linje med vad JO anfört avseende att underrättelse via offentlig försvarare endast ska användas i undantagsfall. Polisområdet kommer därför att initiera en översyn av rutinerna vid polisområdet vad gäller slutdelgivning enligt 23 kap. 18 § RB.

Rättslig reglering m.m.

I 23 kap. 18 § första stycket RB anges följande. Då förundersökningen kommit så långt att någon skäligen misstänks för brottet, ska han, då han hörs, underrättas om misstanken. Den misstänkte och hans försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av vad som har förekommit vid undersökningen. De har vidare rätt att ange den utredning de anser önskvärd och i övrigt anföra vad de anser nödvändigt. Underrättelse härom ska lämnas eller sändas till den misstänkte och hans försvarare, varvid skäligt rådrum ska beredas dem. Åtal får inte beslutas, innan detta har skett.

Det är inte nödvändigt att den misstänkte och dennes försvarare faktiskt tar del av utredningen även om det är lämpligt att de gör detta. Enligt 23 kap. 18 § första stycket RB räcker det med att de underrättas om sin rätt att ta del av utredningen och om, när och hur detta kan ske (se t.ex. JO:s beslut den 13 februari 2002 dnr 3330-2001).

Om en underrättelse enligt 23 kap. 18 § första stycket fjärde meningen RB har lämnats muntligen, ska det enligt 12 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) genom tjänsteanteckning av den som har lämnat underrättelsen eller på annat sätt framgå att mottagaren fått del av underrättelsen. Av 12 a § förundersökningskungörelsen framgår vidare att en underrättelse till den misstänkte som lämnas skriftligen ska delges den misstänkte, om det för brottet är föreskrivet svårare straff än fängelse sex månader. Delgivning får ske enligt 3 § första - fjärde styckena och 3 a § delgivningslagen (1970:428).

I förundersökningsprotokollet ska bl.a. antecknas underrättelser till den misstänkte och hans eller hennes försvarare enligt 23 kap. 18 § första stycket fjärde meningen RB, med uppgift om de krävt ytterligare utredning eller i övrigt velat anföra något. Det senare framgår av 20 § andra stycket förundersökningskungörelsen (se också JO 1996/97 s. 70).

Oavsett vilken form underrättelsen har, är huvudregeln att denna ska riktas av polismyndigheten direkt till de personer som ska nås av den. I de fall där underrättelseskyldigheten fullgörs genom överlämnande av ett preliminärt förundersökningsprotokoll, bör överlämnandet ske direkt från polismyndigheten till både den misstänkte och hans försvarare (JO 1992/93 s. 202). JO har emellertid uttalat att det inte kan uteslutas att det i vissa fall – t.ex. i en situation där

myndigheten har misslyckats med att utröna den misstänktes adress eller hemvist – kan godtas att underrättelsen, efter överenskommelse med den offentlige försvararen, överbringas till den misstänkte genom denne. För att föreskriven underrättelse ska anses ha skett i ett sådant fall krävs emellertid att polismyndigheten inhämtar en bekräftelse från den offentlige försvararen att underrättelsen har lämnats till den misstänkte. Om en advokat uppger att så har skett bör man kunna godta hans uppgift utan vidare kontrollåtgärder (se JO 1992/93 s. 202 samt JO:s beslut den 13 februari 2002 dnr 3330-2001, och den 29 oktober 2003 dnr 3826-2003).

Polismyndighetens bedömning

Polismyndigheten kan konstatera att slutdelgivningen enligt 23 kap. 18 § RB i det aktuella fallet inte har skett enligt huvudregeln för ett sådant förfarande, dvs. att underrättelsen riktas av polismyndigheten direkt till den misstänkte.

I stället har en kopia av förundersökningsprotokollet överlämnats till AA offentlige försvarare, i syfte att den senare skulle överbringa underrättelsen till AA. Oavsett anledningen till det nu valda förfaringssättet, synes handläggaren i förundersökningen dock inte vid något tillfälle ha erhållit en bekräftelse från den offentlige försvararen om att denne hade lämnat underrättelsen vidare till den misstänkte. De krav som kan ställas på polismyndigheten i fråga om delgivning av underrättelsen har därmed inte beaktats. Med detta klarlagt är också det sätt på vilket uppgifterna om underrättelse till AA har dokumenterats i förundersökningsprotokollet missvisande.

Polismyndigheten noterar att det berörda polisområdet kommer att initiera en översyn av rutinerna vad gäller slutdelgivning enligt 23 kap. 18 § RB. Polismyndigheten kommer att följa upp detta arbete.

AA yttrade sig.

Det kom därefter till min kännedom att AA och BB även hade polisanmält den aktuella händelsen och att saken, slutdelgivningen, således också hade varit föremål för prövning av Åklagarmyndigheten, Riksenheten för polismål, i en förundersökning om tjänstefel (AM-73872-08).

Handlingar i det ärendet hämtades in, varvid bl.a. framkom att AA och BB:s offentliga försvarare uppgett att de hade skickat ett exemplar av förundersökningsprotokollet till sina huvudmän och även haft vissa kontakter med dem. I ärendet framkom även av handlingar som AA – och även BB – tillställt åklagaren att de, innan åklagaren fattade beslut i åtalsfrågan, bl.a. haft vissa invändningar mot innehållet i förundersökningsprotokollet. Förundersökningen om tjänstefel i denna del lades slutligen ned den 12 oktober 2009 med motiveringen att det saknades anledning anta att brott som hörde under allmänt åtal hade förövats.

Det kom också till min kännedom att AA och BB vid tingsrätten invänt att rättegångshinder förelåg på grund av brister i slutdelgivningen. I ett beslut den 12 augusti 2009 konstaterade dock tingsrätten att de båda måste ha fått del av det aktuella förundersökningsprotokollet och därmed blivit slutdelgivna i god tid före det att åtal väcktes. Invändningen om rättegångshinder lämnades därför utan bifall.

Bedömning

När en förundersökning har kommit så långt att någon skäligen kan misstänkas för brott, ska han eller hon underrättas om misstanken när han eller hon hörs. Den

misstänkte och hans eller hennes försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av vad som förekommit vid förundersökningen. De har vidare rätt att ange den utredning de anser önskvärd och i övrigt anföra vad de anser nödvändigt. Underrättelse om detta ska lämnas eller sändas till den misstänkte och hans eller hennes försvarare, varvid skäligt rådrum ska beredas dem, s.k. slutdelgivning. Åtal får inte beslutas innan detta har skett, 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken.

Närmare bestämmelser om bl.a. delgivning och dokumentation av underrättelsen finns, som polismyndigheten redovisat, i förundersökningskungörelsen (1947:948).

Syftet med underrättelsen är bl.a. att den misstänkte ska få tillfälle att lämna synpunkter på den utredning som har genomförts och att framställa önskemål om att utredningen ska kompletteras i något avseende, innan åklagaren tar ställning i åtalsfrågan. Den misstänkte får härigenom möjlighet att tillföra ärendet uppgifter som kan antas ha betydelse för frågan om lagföring ska ske. Det är dock inte nödvändigt att den misstänkte faktiskt tar del av utredningen, utan det räcker med att han eller hon underrättas om sin rätt att ta del av utredningen och om när och hur det kan ske.

Av utredningen har framkommit att slutdelgivningen i det aktuella ärendet skedde genom att ett exemplar av förundersökningsprotokollet överlämnades till AA offentliga försvarare och att samma tillvägagångssätt uppenbarligen användes beträffande BB. Således överlämnade eller sände polisen inte någon underrättelse eller något exemplar av förundersökningsprotokollet direkt till de misstänkta. Inte heller inhämtades det någon bekräftelse från försvararna om att deras huvudmän hade underrättats via dem. Det har vidare framkommit att det vid det berörda polisområdet varit relativt vanligt att slutdelgivning skett på det beskrivna sättet när den misstänkte haft en offentlig försvarare.

Jag gör ingen annan bedömning än den som polismyndigheten gjort beträffande det inträffade och kan således konstatera att slutdelgivningen inte skett helt i enlighet med bestämmelserna i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen. Utredningen ger dock vid handen att AA – och för övrigt även BB – likväl rent faktiskt fick del av förundersökningsprotokollet och att de även, innan åklagaren fattade beslut i åtalsfrågan, framförde vissa invändningar mot dess innehåll. Syftet med den aktuella bestämmelsen har således trots allt tillgodosetts. Polismyndigheten kan emellertid, särskilt mot bakgrund av att det framkommit att det inte varit fråga om en engångsföreteelse, inte undgå kritik för sin handläggning av slutdelgivningen i ärendet. Jag noterar slutligen att en översyn av rutinerna för slutdelgivning vid det berörda polisområdet har initierats.

Ärendet avslutas.